

Πώς γεννιέται η ιδέα μιας ταινίας ή Αντί προλόγου, Θ. Αγγελόπουλος

Θόδωρος Αγγελόπουλος

Μια αιωνιότητα και μια μέρα, Σενάριο Θ. Αγγελόπουλος Πώς γεννιέται μια ταινία

Αντί προλόγου

Ερώτημα παλιό κι επίμονο.

Πώς γεννιέται μια ιδέα; Η ιδέα μιας ταινίας;

Εκείνος που θα πει ότι η ιδέα τού γεννήθηκε καθώς κοίταζε ένα δέντρο, θα 'χει πει μια αλήθεια κι ένα ψέμα.

Αλήθεια στο βαθμό που σ' έναν περίπατο σταμάτησε να κοιτάξει το δέντρο, χωρίς συγκεκριμένη αιτία, και τίποτα δεν έμοιαζε να υποβάλει τίποτα. Ούτε το σχήμα του δέντρου ούτε το χρώμα ούτε η παλιά πληγή στον κορμό οδηγούσαν σε μια ιδέα.

Ψέμα στο βαθμό που τη στιγμή που σταμάτησε να κοιτάξει το δέντρο, από μια διεργασία υπόγεια, ημερών, μηνών ή χρόνων, που γινόταν μυστικά μέσα του, μια φράση ακουσμένη τυχαία στο δρόμο πριν καιρό ή διαβασμένη σε βιβλίο, μια ασήμαντη είδηση στις εφημερίδες, μια εικόνα ναρκωμένη ή κοιμισμένη στο βάθος της αποθήκης εικόνων που έχει ο καθένας, ανασύρθηκε ξαφνικά, μεταμορφωμένη, εκείνη τη συγκεκριμένη στιγμή. Η στιγμή έγινε έτσι απροσδόκητα προνομιακή συνάντηση με το ανείπωτο.

Το δέντρο δεν είχε παίξει κανένα ρόλο. Ήταν αθώο.

Μ' αυτή την έννοια, μεταξύ αλήθειας και ψέματος, θα μπορούσα να πω ότι η ιδέα του γάμου στο ποτάμι στο «Μετέωρο βήμα του πελαργού» γεννήθηκε στο λεωφορείο που με πήγαινε από το Μπρόντγουοιη στο Μπρονξ, την ώρα ακριβώς που περνούσαμε το Χάρλεμ, εκείνη την παράξενη άνοιξη του '89.

Όμως τι ανασύρθηκε μετασχηματισμένο και σχεδόν αγνώριστο από τη λήθη και τις επαναλήψεις; Και γιατί;

Ένα διάβασμα ίσως σε μια εφημερίδα του '58.

Το διάβασμα θα μπορούσε να ήταν η ιστορία της ταφής ενός βοσκού, σ' ένα μικρό νησάκι, μερικές δεκάδες μέτρα από την ακτή της Κρήτης, στο πίσω μέρος της, προς το Λιβυκό πέλαγος.

Χειμώνας, άγρια θάλασσα, βάρκα να μην περνάει, κι ένας νεκρός βοσκός που περιμένει να ταφεί.

Ειδοποιείται με σήματα ο παπάς του κοντινότερου χωριού στην Κρήτη. Έρχεται, ανεβαίνει σ' ένα βράχο με τα ράσα ν' ανεμίζουν στον αέρα, φωνάζει τη λειτουργία στο πέλαγος κι οι βοσκοί απέναντι στο μικρό νησί θάβουν τον νεκρό.

Ήταν όμως αυτό; Ή κάτι άλλο;

Ποιος συνειρμός ολοκληρωνόταν αθόρυβα αλλά αποφασιστικά εκείνη τη στιγμή, ώστε να διακόψει αυτό που έβλεπα απ' το τζάμι του λεωφορείου (Χάρλεμ, στον ήλιο του απογεύματος, μαγικό και φοβερό μαζί) και να παρεμβληθεί (όπως παρεμβάλλεται άλλο κανάλι, ξαφνικά, στην τηλεόραση από μετατόπιση του σήματος) η φανταστική εικόνα ενός ποταμού-συνόρου ανάμεσα σε δύο χώρες, με τη λευκή φιγούρα της νύφης στη μια όχθη και του γαμπρού στην άλλη;

Η περίοδος που προηγείται του γραψίματος ενός σεναρίου είναι μια περίοδος υγρασίας, με παράξενες μεταβλητές, φαινομενικά αδικαιολόγητες ευαισθητοποιήσεις. Εναλλαγές αφηρημάδας και ετοιμότητας. Είναι μια περίοδος διπλής ζωής. Το θορυβώδες μέρος του εαυτού σου ζει την καθημερινότητα όπως πάντα, ενώ το αθόρυβο πλέκει μυστικά, με υλικά αόρατα, αυτό που κάποτε ωριμάζοντας θα βγει στην επιφάνεια, σε ώρα ανύποπτη, διασχίζοντας με καταπληκτική ευκολία όλα τα φίλτρα της καθημερινότητας.

Εκείνος που θα πει ότι η ιδέα μιας ταινίας τού γεννήθηκε καθώς κοίταζε ένα δέντρο, λέει αλήθεια.

Πέτρος Μάρκαρης,

Ημερολόγιο μιας αιωνιότητας

Ασκήσεις

1. Ο Θεόδωρος Αγγελόπουλος στην αρχή του κειμένου θέτει το ερώτημα: Πώς γεννιέται η ιδέα μιας ταινίας; Να παρακολουθήσετε πώς ξετυλίγεται η σκέψη του στην απάντηση που δίνει.
2. Γιατί ο σεναριογράφος χρησιμοποιεί ένα προσωπικό παράδειγμα για τη γέννηση της ιδέας της ταινίας *Το μετέωρο βήμα του πελαργού*;
3. Να συζητήστε σχετικά με την καλλιτεχνική έμπνευση, λαμβάνοντας υπόψη το κείμενο του Αγγελόπουλου και το παρακάτω κείμενο της ποιήτριας Κικής Δημουλά σχετικά με το ίδιο θέμα.

Όχι, όχι. Εγώ δεν έχω ποτέ το θέμα μου όταν ξεκινάω να γράψω, δεν πιστεύω σε αυτό που λέγεται έμπνευση, εκτός και αν η έμπνευση είναι αυτή η συγκεκριμένη στιγμή που αποφασίζω να καθίσω και να γράψω και ακόμα δεν έχω βρει τον τίτλο του ποιήματος, πρέπει να τελειώσει το ποίημα για να αποφασίσω τι τίτλο θα βάλω, είναι σαν να συμβαίνουν όλα τυχαία, κάπως έτσι το ερμηνεύω, και ο τρόπος που γράφω και το άγνωστο του ποιήματος, διότι δεν υπάρχει χρόνος την ώρα που γράφω, δεν ξέρω καν πού πηγαίνω, μάλλον με πηγαίνουν οι λέξεις που προθυμοποιούνται να εμφανιστούν.

4. Οργάνωση project «Ο σκηνοθέτης Θεόδωρος Αγγελόπουλος»: Εργαστείτε σε ομάδες, για να ερευνήσετε τη ζωή και το έργο του Θεόδωρου Αγγελόπουλου. Μπορείτε να αντλήσετε πληροφορίες από την παρακάτω ιστοσελίδα, όπου υπάρχει πλούσιο υλικό: <http://www.theoangelopoulos.gr/index.php?lng=Z3JlZWw=>. Κάθε ομάδα θα επιλέξει, επίσης, μία ταινία του Αγγελόπουλου με την οποία θα ασχοληθεί συστηματικά (προβολή, συζήτηση, συγκέντρωση σχετικών πληροφοριών κ.ά.) και θα την παρουσιάσει στην ολομέλεια, καταθέτοντας τις εντυπώσεις και τα σχόλιά της.
5. Οργάνωση project «Ιστορία του Ελληνικού Κινηματογράφου»: Εργαστείτε σε ομάδες, για να ασχοληθείτε με θέματα της ιστορίας του ελληνικού κινηματογράφου. Κάθε ομάδα μπορεί να επιλέξει να ασχοληθεί είτε με ένα ορισμένο είδος ταινιών, π.χ. με τις κωμωδίες της εποχής του 1960, είτε με το έργο ενός σημαντικού σκηνοθέτη είτε με έναν ηθοποιό που διέπρεψε με τις υποκριτικές ικανότητές του και αγαπήθηκε από το κοινό. Για την εργασία σας μπορείτε:
 - α) Να σχηματίσετε μια εικόνα της εξέλιξης του ελληνικού κινηματογράφου,

Πολύτροπη Γλώσσα - <http://politropi.greek-language.gr/>

ανατρέχοντας στην [ιστοσελίδα του Μουσείου Κινηματογράφου](#).

β) Να αντλήσετε χρήσιμες πληροφορίες από το Αρχείο της ΕΡΤ, Ταινιοθήκη της Ελλάδας: <http://www.tainiothiki.gr/v2/index/index/>

<http://www.ert-archives.gr/V3/public/main/index.aspx>

γ) Να ενημερωθείτε σχετικά με τους σύγχρονους δημιουργούς στον χώρο του κινηματογράφου από το κείμενο του Θόδωρου Σούμα [Ελληνικό σινεμά: το σύγχρονο ρεύμα](#).